

REKENHOF

Rolnummer : 17

Nummer van het arrest : 1.391.402 A3 van 26.06.2001

ARREST

De Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Landsverdediging,

TEGEN :

De heer V., gedagvaard als chef van de Sectie Personeel

NA BERAAD WIJST HET REKENHOF VOLGEND ARREST

Gelet op de elementen van de procedure, inzonderheid :

- de dagvaarding van 2 januari 2001, op 11 januari daaropvolgend neergelegd op de griffie van het Rekenhof, en het dossier tot staving neergelegd op de griffie op 20 december 2000 ;
- de memorie van de eisende partij, neergelegd op de griffie op 20 december 2000 ;
- de memorie van de verwerende partij, neergelegd op de griffie op 9 maart 2001 ;
- de aanvullende memorie van de eisende partij en de bijkomende stukken, neergelegd op de griffie op 2 april 2001 ;
- de aanvullende memorie van de verwerende partij en de bijkomende stukken, neergelegd ter zitting van 3 mei 2001;
- het tussenarrest van 3 mei 2001.

Gehoord de partijen in openbare zittingen van 23 januari, 13 maart en 3 mei 2001 ;

Overwegende dat de vordering er volgens de dagvaarding toe strekt gedaagde te horen veroordelen tot de terugbetaling van 400.000 BEF, zijnde het bedrag van het vastgestelde tekort, alsook tot het betalen van de kosten overeenkomstig de artikelen 1018 tot 1022 en 1024 van het Gerechtelijk Wetboek ;

Overwegende dat uit het onderzoek van het voorgelegde dossier is gebleken dat het tekort voortvloeit uit de verdwijning vastgesteld op 26 juli 1996 van 400.000 BEF staatsgelden aan boord van de X. ;

Overwegende dat eiser van oordeel is dat verweerder geen kwijting kan worden verleend voor het geldverlies overeenkomstig artikel 67 van de gecoördineerde wetten op de rijkscomptabiliteit omdat hij de door de verordeningen opgelegde voorzorgen niet heeft genomen ; dat bedoelde voorzorgen verwoord zijn in de voorschriften van paragraaf 866,c en d van het inwendig reglement P1 inzake de financiële comptabiliteit ; dat uit verklaringen in het dossier blijkt dat verweerder deze bepalingen niet heeft nageleefd ;

Overwegende dat eiser evenwel aanneemt dat verweerder beroep kan doen op verzachtende omstandigheden, met name het eventueel niet correct functioneren van de kluis ;

I. Wat de prejudiciële vraag aan het Arbitragehof betreft :

Verweerder vraagt in een eerste middel dat het Rekenhof, alvorens verder recht te doen, volgende prejudiciële vraag zou stellen aan het Arbitragehof :

"Of strijdig zijn met artikel 10 en artikel 11 van de Grondwet, de voorzieningen van de Wet van 29 oktober 1846, houdende de inrichting van het Rekenhof, en waarbij de rekenplichtigen van de Staat en de provincie, met toepassing van de Wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, onderworpen worden aan de rechtsmacht van de Rechters van het Rekenhof, benoemd overeenkomstig en onder de voorwaarden bepaald in artikel 10 (Wet 29 oktober 1846), veroordeeld kunnen worden bij uitvoerbaar arrest (artikel 13bis Wet 29 oktober 1846) en met toepassing van een bijzondere procedure (artikelen 10, 11, 12, 13, 13bis Wet 29 oktober 1846) terwijl de verhoudingen tussen de Belgische Staat - schuldeiser en de schuldenaars - niet-rekenplichtigen wordt bepaald door de gewone rechtbanken, door de aldaar zetelende leden van de Rechterlijke macht, overeenkomstig de procedureregels van het gemeen recht en inzonderheid van het Gerechtelijk Wetboek en met toepassing van de Wetten op het gebruik van de talen in gerechtszaken ;"

Verweerder verwijst desbetreffend naar rechtspraak van het Arbitragehof die stelt dat het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel ; de vraag dient derhalve te worden gesteld of het beoogde doel, te weten het vaststellen van de verhouding van schuldeiser tot schuldenaar, deze laatste in casu een rekenplichtige zijnde, het aangewende middel, te weten een wel zeer bijzondere procedure voor het Rekenhof, verantwoordt ;

Overwegende dat zowel artikel 8, vijfde, achtste en laatste lid, van de inrichtingswet van het Rekenhof als artikel 67 van de gecoördineerde wetten op de rijkscomptabiliteit duidelijk bepalen onder welke voorwaarden de aansprakelijkheid van de rekenplichtige kan worden vastgesteld ;

Overwegende dat het verschil in behandeling van een schuldenaar-rekenplichtige, onderworpen aan de wet op het Rekenhof en aan de gecoördineerde wetten op de rijkscomptabiliteit, enerzijds, en van een schuldenaar - niet-rekenplichtige, onderworpen aan het gemeen recht, anderzijds, verantwoord is aangezien het berust op een objectief criterium, namelijk de bijzondere opdracht tot beheer van openbare gelden die aan de rekenplichtige wordt gegeven ;

Overwegende dat precies die bijzondere taak, waaraan dus een bijzondere verantwoordelijkheid en bewijslast is verbonden, de bijzondere procedure voor het Rekenhof verantwoordt ;

Dat bijgevolg dit middel niet kan worden aangenomen ;

II. Wat het al of niet nemen van de door de verordeningen opgelegde voorzorgen betreft :

1. Sleutels van de kluis :

Overwegende dat eisende en verwerende partij het niet eens zijn over de in casu toepasselijke voorschriften ; dat de eisende partij in haar neergelegde memories stelt dat de voorschriften van § 866c van het reglement inzake de financiële comptabiliteit (reglement P1) afgezwakt door § 725a,(3) van de onderrichting over de militaire veiligheid (reglement IF5), van toepassing waren op het moment van het ontstaan van het tekort ; dat volgens de neergelegde memories van de verwerende partij niet het reglement P1 diende te worden nageleefd, maar het reglement over het beheer van oorlogsschepen hetwelk geïnspireerd is op het reglement IF5 ;

Overwegende dat § 866c van het reglement P1 zoals voorgelegd door de eisende partij luidt als volgt : "Alle sleutels (ook alle reservesleutels) van de brandkast moeten verplicht in het bezit zijn van de chef van de Sectie Personeel (CB), die de verantwoordelijkheid der Staatsfondsen persoonlijk draagt en aan de rechtsmacht van het Rekenhof wordt onderworpen" ; dat § 725,a,(3) van het reglement IF5, zoals voorgelegd door de eiser luidt als volgt : "de bijkomende sleutels zullen worden bewaard door de veiligheidsofficier of door de officier die er de functie van uitoefent" ; dat het Rekenhof op basis van de neergelegde stukken en redelijkerwijs, dit afgezien van het al dan niet bestaan van een bijzonder reglement over het beheer van oorlogsschepen, dat niet werd neergelegd in het griffiedossier, alleen kan vaststellen dat de rekenplichtige in casu de *originele* sleutel steeds persoonlijk in zijn bezit moest houden en zijn handelen er derwijze moest op gericht zijn dat derde personen niet in de gelegenheid werden gesteld om van de sleutel gebruik te maken;

Overwegende dat de eisende partij stelt dat de originele sleutel niet steeds in het bezit is geweest van de verweerder, dat de eiser zich hierbij steunt op verklaringen van verweerder tijdens verhoren op 26 juli 1996 en 27 augustus 1996, waarvan de processen-verbaal, ondertekend door verweerder, werden neergelegd ter griffie van het Rekenhof ; dat verweerder tijdens die verhoren meermaals aangeeft dat, op het ogenblik waarop het verdwijnen van het geld werd vastgesteld, de sleutel op de brandkast zat ; verweerder verklaarde tevens dat hij steeds de sleutel op de brandkast liet zitten, vermits het volgens hem van geen belang is of men de sleutel al dan niet op de safe laat zitten aangezien steeds de geheime code moet worden gebruikt om de safe te openen ; bovendien meende hij dat de safe onmiddellijk in het slot sprong bij het dichtdoen van de safedeur; achteraf is evenwel gebleken dat de safe ook kon worden geopend door gewoon de sleutel een paar millimeter naar rechts te draaien ;

Overwegende dat verweerder voorgaande conclusies van de eisende partij betwist en daarbij wijst op het feit dat niet is bewezen dat de sleutel, aangetroffen

op de brandkast, de "originele sleutel" was, dan wel de "reservesleutel" ; dat uit de stukken van het dossier blijkt dat het onderzoek heeft nagelaten vast te stellen of de reservesleutel aanwezig was daar waar hij behoorde te zijn, namelijk in de safe van de commandant ; dat verweerder stelt dat zijn verklaringen, volgens dewelke hij dacht dat het de eerste (zijn) sleutel was die op de brandkoffer zat, slechts dan van waarde zijn zo dit ook uit het onderzoek blijkt ; hij kan niet veroordeeld worden op grond van zijn eigen veronderstellingen wanneer deze vervolgens niet door vaststelbare feiten worden gestaafd ; er bestaat immers de hypothese dat de sleutel, aangetroffen op de kluis, de reservesleutel was, zodat de diefstal kon gebeuren zonder enige fout in hoofde van verweerder ;

Overwegende dat verweerder overeenkomstig artikel 67 van de gecoördineerde wetten op de rijkscomptabiliteit slechts kwijting voor het ontstane tekort kan bekomen indien hij aantoonst dat het verlies van de gelden het gevolg is van overmacht in zijn hoofde én dat hij alle voorgeschreven voorzorgen heeft genomen; dat er derhalve in hoofde van verweerder een vermoeden van aansprakelijkheid bestaat waarvoor hijzelf het tegenbewijs dient te leveren ;

Overwegende dat de verklaringen van verweerder aangaande de sleutel van de brandkoffer eerder belastend dan ontlastend zijn ; dat ze niet volstaan als bewijs dat hij de voorgeschreven voorzorgen had genomen; dat verweerder, zo de reservesleutel op de brandkoffer zat op het moment van de vaststelling van het verdwijnen van het geld, zijn eigen originele sleutel moest hebben voorgelegd als onomstotelijk bewijs dat hij de originele sleutel niet had achtergelaten op de koffer ; dat verweerder bovendien door zijn eigen verklaringen overbodig heeft gemaakt dat verder werd onderzocht om welke sleutel het nu precies ging;

Overwegende dat het Rekenhof op grond van de neergelegde stukken en de gegeven verklaringen niet kan besluiten dat de verweerder steeds de originele sleutel in zijn bezit heeft gehouden ; dat het Rekenhof bijgevolg niet kan vaststellen dat de verweerder de terzake voorgeschreven voorzorgen heeft genomen ;

2. geheime code van de kluis :

Overwegende dat eisende en verwerende partij het niet eens zijn over de in casu toepasselijke voorschriften ; dat de eisende partij in haar neergelegde memories stelt dat de voorschriften van § 866d van het reglement inzake de financiële comptabiliteit (reglement P1) van toepassing was op het moment van het ontstaan van het tekort ; dat volgens de neergelegde memories van de verwerende partij het reglement over het beheer van oorlogsschepen hetwelk geïnspireerd is op de onderrichting over de militaire veiligheid (reglement IF5) van toepassing was ;

Overwegende dat voormelde paragraaf 866d het volgende bepaalt : "Bij elke dienstovergave of dienstovername (...) moet de geheime combinatie worden

gewijzigd. Enkel de rekenplichtige verantwoordelijk voor de kas mag de combinatie kennen. De mogelijkheid dat een ander persoon in kennis wordt gesteld van de combinatie moet uitgesloten worden"; dat § 725,b van het reglement IF5 zoals neergelegd voor wat betreft de veiligheid van de combinaties, het volgende bepaalt: "(1) Elke combinatie moet op een absoluut willekeurige manier gekozen worden; (2) De achtereenvolgens gebruikte combinaties, met uitzondering van deze die in gebruik is, moeten geregistreerd worden met de vermelding van de geldigheidsperiode, en dit in een schrijfboek dat bewaard wordt in het betrokken meubel; (3) Indien het toevallig vergeten van de combinatie mogelijk wordt geacht, bestaat de enige aanvaardbare procedure van schriftelijke registrering erin van deze onder verzegelde omslag te bewaren in een koffer, bestemd om documenten met een gelijkwaardige classificatiegraad te bewaren en die zich bevindt in een ander organisme. In het geval het nodig is beroep te doen op deze omslag moet de combinatie vervolgens noodzakelijk veranderd worden. (...)";

Overwegende dat § 725b van het reglement IF5 niet afwijkt van de duidelijke bepaling van § 866d, van het reglement P1 luidens dewelke enkel de rekenplichtige de geheime combinatie mag kennen; dat § 725,b niet uitdrukkelijk stelt dat de op een bepaald moment in gebruik zijnde combinatie mag medegedeeld worden aan een ander persoon, vermits die bepaling in zijn punt (3) enkel bepaalt dat de geheime code op een bijzondere manier en met respect voor de geheimhouding ervan kan worden bewaard, doch enkel en alleen voor het geval van een toevallige vergetelheid; dat hieruit geenszins kan worden afgeleid dat de in gebruik zijnde geheime code systematisch aan een andere persoon mag of moet worden medegedeeld; dat het Rekenhof op grond hiervan en redelijkerwijs kan vaststellen dat het niet toegelaten was de code mede te delen aan een derde persoon, dit afgezien van het al dan niet bestaan van een bijzonder reglement over het beheer van oorlogsschepen, dat niet werd neergelegd in het griffiedossier,

Overwegende dat volgens de eisende partij de rekenplichtige verweerder tijdens het verhoor door de onderzoekscommissie van Landsverdediging, die het intern administratief onderzoek heeft gevoerd, verklaard heeft dat hij samen met een andere persoon de code van de kluis heeft veranderd; achteraf heeft verweerder, zo verklaart hij zelf, niet meer met de kluis gewerkt en heeft hij dus zeker de code niet meer gewijzigd; er had bijgevolg, buiten de rekenplichtige, nog iemand anders kennis van de code;

Dat verweerder dit betwist; dat verweerder erop wijst dat de andere persoon, m.n. Vaandrig ter Zee H., die volgens eiser op de hoogte was van de geheime code van de kluis, in zijn eigen verklaring bevestigt dat hij enkel en alleen het gebruik en het instellen van de code aan verweerder heeft uitgelegd; dat de code uitsluitend door verweerder werd ingesteld;

Overwegende dat volgens het Rekenhof uit de neergelegde verklaringen van zowel verweerder als Vaandrig ter Zee H., blijkt dat verweerder de code niet doorgaf aan laatstgenoemde; dat het bijgevolg irrelevant is of de voorschriften nu

al of niet toelieten dat andere personen dan de rekenplichtige in casu op de hoogte mochten zijn van de combinatie ;

Overwegende dat het Rekenhof op basis van de neergelegde stukken en redelijkerwijs alleen kan vaststellen dat zowel het reglement P1 als het reglement IF5 niet toelaten dat het codenummer van de kluis zichtbaar was op een briefje dat onderaan een boekenplank vlakbij de safe was bevestigd ;

Overwegende dat volgens eiser het codenummer van de kluis zichtbaar was op een briefje dat onderaan een boekenplank was bevestigd ; dat het bewuste briefje weliswaar niet bij het dossier kon worden gevoegd, maar uit diverse verklaringen in het dossier duidelijk blijkt dat sprake is van een briefje met daarop de geheime code van de brandkast;

Overwegende dat verweerder aanklaagt dat het bewuste briefje niet werd opgenomen in het dossier, dat hij aanvoert dat het bewuste briefje niet één (de) geheime code bevatte, maar meerdere codes die op verschillende wijzen kunnen worden gelezen en dat alleen wie de code van de brandkast kent, ze ook kan herkennen op het briefje ;

Overwegende dat het Rekenhof vaststelt dat de verklaringen van de ter plaatse geroepen agenten van de gerechtelijke politie en de rijkswacht luiden als volgt: dat “als men op de knieën zit voor de safe en naar links kijkt het codenummer van de safe zichtbaar is op een briefje vastgekleefd onderaan een boekenrek. Dit boekenrek bevindt zich links van de safe en is opgehangen aan de muur”; dat uit de in het griffiedossier neergelegde foto's blijkt dat de kluis op de grond was geplaatst en men zich in ieder geval minstens moest bukken om de kluis te kunnen bedienen;

Overwegende dat verweerder slechts kwijting voor het ontstane tekort kan bekomen indien hij aantoont dat het verlies van de gelden het gevolg is van overmacht in zijn hoofd en dat hij alle voorgeschreven voorzorgen heeft genomen teneinde het verdwijnen van de gelden te voorkomen ; dat er derhalve in hoofd van verweerder een vermoeden van aansprakelijkheid bestaat waarvoor hijzelf het tegenbewijs dient te leveren ;

Overwegende dat het zichtbaar bevestigen van een briefje waarop de geheime code van de safe was genoteerd vlakbij de safe zelf in strijd is met de voorgeschreven voorzorgen ; dat derhalve niet is aangetoond dat alle voorgeschreven voorzorgen werden genomen.

III. Wat de verzachtende omstandigheden betreft :

Overwegende dat de rekenplichtige niet aantoont dat het geldverlies te wijten is aan overmacht en uit de neergelegde stukken blijkt dat hij niet alle door de verordeningen opgelegde voorzorgen heeft genomen ;

Overwegende dat overeenkomstig artikel 8, achtste lid, van zijn inrichtingswet het Rekenhof enkel kwijting kan uitspreken indien het besluit dat er geen tekort is of indien de rekenplichtige zich kan beroepen op overmacht ; dat in het andere geval de rekenplichtige wordt veroordeeld tot het aanzuiveren van zijn tekort, of, met inachtneming van de omstandigheden eigen aan het geval en meer bepaald van de mate waarin de rekenplichtige in zijn verplichtingen is tekortgeschoten, tot het slechts terugbetalen van een gedeelte van het tekort ;

Overwegende dat verweerder een aantal verzachtende omstandigheden aanbrengt, namelijk de discrepantie tussen het reglement P1 en de feitelijke werkomstandigheden aan boord van een marinevaartuig, daar inbegrepen het gebrek aan voorzorgen als door de Commandant bevestigd om de veiligheid van de te bewaren gelden te waarborgen door afscheiding van werkruimte en leefruimte, alsook de omstandigheid dat het ter beschikking gestelde materiaal (in casu de safe) gebrekkig was, het feit dat verweerder dit tijdig heeft meegedeeld en om vervanging heeft gevraagd, de onduidelijkheden die blijven bestaan na het gevoerde onderzoek, zijn staat van dienst als rekenplichtig officier aan boord van verschillende marinevaartuigen en ten slotte zijn beperkte financiële draagkracht ;

Overwegende dat de eisende partij verklaart verzachtende omstandigheden te kunnen aanvaarden gelet op het eventueel niet correct functioneren van de kluis ;

Overwegende dat het reglement P1 niet afgestemd was op de feitelijke werkomstandigheden aan boord van een marinevaartuig, tengevolge waarvan de concrete toepassing van de voorgeschreven voorzorgen eventueel aanleiding zou kunnen hebben gegeven tot enige onduidelijkheid in hoofde van betrokkene;

Overwegende dat het Rekenhof op grond van de neergelegde stukken kan vaststellen dat de aan verweerder ter beschikking gestelde safe niet naar behoren functioneerde; dat dit kan worden aanvaard als verzachtende omstandigheid voor de handelwijze van verweerder waarbij hij de sleutel op de safe liet zitten in de overtuiging dat de deur van de safe zelfs met de sleutel in het slot enkel kan worden geopend door iemand die op de hoogte is van de ingestelde lettercombinatie;

Overwegende dat betrokkene tot nog toe nooit voor het Rekenhof werd gedagvaard wegens een in zijn rekening vastgesteld tekort;

OM DEZE REDENEN,

HET HOF,

Gelet op artikel 180 van de Grondwet;

Gelet op de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof, zoals gewijzigd door de wet van 3 april 1995;

Rechtsprekend op tegenspraak in Nederlandse kamer;

Verklaart de vordering ontvankelijk en gegrond in de hierna bepaalde mate ;

Veroordeelt de heer V., tot het betalen aan de Belgische Staat van de som van 40.000 BEF.

Wijst de vordering in hoofdsom voor het overige af.

Legt de kosten van de dagvaarding, begroot op 3.966 BEF, ten laste van verweerder.